

УДК 616-006-053.2:615.327.03

Ірина Шмакова, Ганна Шаповалова, Андрій Мокієнко

Одеський національний медичний університет, Україна

**ЗАСТОСУВАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ВОД
В КОМПЛЕКСАХ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ
У ПЕРІОДІ РЕМІСІЇ ОНКОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ**

Irina Shmakova, Hanna Shapovalova, Andrii Mokiienko

MINERAL NATURAL WATERS

**AS A COMPONENT OF SANATORIUM-RESORT CHILDREN REHABILITATION
COMPLEXES IN THE REMISSION OF ONCOLOGICAL DISEASES**

Останніми роками значно підвищились ефективність лікування і прогноз при різних онкологічних захворюваннях (ОЗ) у дітей. Успіхи в лікуванні із застосуванням сучасних програм дозволили збільшити тривалість життя і у 80 % випадків забезпечити одужання хворих дітей. При гострій лімфобластній лейкемії цей показник становить 90 %.

Мета дослідження. Оцінити зміни клініко-функціонального та психосоматичного стану дітей в стадії ремісії онкогематологічних захворювань (ОГЗ) і солідних пухлин (СП) при використанні програм санаторно-курортної реабілітації (СКР) із застосуванням питних курсів МВ різного фізико-хімічного складу («Вознесенська», «Трускавецька Аква-Еко», «Аква Лібра», «Моршинська», «Марія»).

Матеріал та методи дослідження. СКР 485 дітей з ОГЗ та СП проведена у санаторії ім. В. Чкалова, (м. Одеса) та санаторії «Джерело» (м. Трускавець) за призначенням МВ різного фізико-хімічного складу Одеського, Вознесенського, Трускавецького, Моршинського родовищ (фасована), Трускавецького родовища (бюветна).

Загальний комплекс реабілітації для дітей з онкозахворюваннями включав: щадний руховий режим; кліматотерапію; дієтичне харчування; лікувальну фізкультуру за методиками у спеціальних медичних групах для дітей з різними соматичними захворюваннями; синглетно-кисневий коктейль; дитячий фіточай (холосас з аскорбіновою кислотою); програми психологічної допомоги хворим дітям і їх батькам.

Додатково до загального комплексу у 5-ти реабілітаційних комплексах (РК) включали додатково питний прийом МВ: РК №1 мінеральної природної лікувально-столової води «Вознесенська»; РК №2 мінеральної природної столової води «Трускавецька-Аква-Еко»; РК №3 мінеральної природної лікувально-столової води «Аква-Лібра»; РК № 4 мінеральної природної столової води «Моршинська»; РК № 5 бюветної мінеральної природної лікувально-столової води «Марія».

Методи дослідження. Клінічні, функціональні (електрокардіографія – ЕКГ, електроенцефалографія – ЕЕГ, ехоенцефалографія – ЕхоЕГ, ультразвукова доплерографія – УЗДГ), лабораторні (загальноклінічні, біохімічні, неспецифічні адаптаційні реакції організму – НАРО, індекси співвідношення гематологічних показників для оцінки неспецифічної реактивності та рівня ендогенної інтоксикації), статистичні (метод варіаційної статистики для середніх величин – коефіцієнт Стьюдента, непараметричний критерій χ^2 Пірсона).

Результати та їх обговорення. Мінеральна вода «Вознесенська» (РК 1) позитивно впливала на клінічний перебіг захворювань гепатобіліарної системи та органів травлення дітей у стані ремісії онкогематологічних захворювань і солідних пухлин, що підтверджено відповідною динамікою суб'єктивних та об'єктивних ознак захворювання. Встановлено гепатопротекторну і протизапальну дію, яка полягала в

поліпшенні функціонального стану печінки, підтвердженого нормалізацією активності АлАТ – від $41,9 \pm 1,9$ до $31,1 \pm 1,0$ од/л ($p < 0,001$), АсАТ – від $36,0 \pm 1,5$ до $31,5 \pm 1,6$ од/л ($p < 0,05$), рівня холестерину ($p < 0,05$) і тенденцією до зменшення показника тимолової проби.

Після СКР солідних пухлин мінеральна вода «Трускавецька Аква-Еко» (РК 2) сприяла позитивній динаміці больового, диспепсичного, астеничного синдромів та об'єктивних ознак захворювання, достовірно зменшуючи частоту стресу (на 19%, $p < 0,05$) та надмірної активації (на 15,4%, $p < 0,05$).

У лікуванні дітей у стані ремісії онкозахворювань мінеральна вода «Аква Лібра» (РК 3) сприяла зменшенню частоти виявів диспепсичного, больового та астеничного синдромів (підтверджено зменшенням об'єктивних ознак захворювання у 2,5–6 разів). При цьому наявним було зростання показників тимолової проби (від $1,51 \pm 0,29$ до $4,14 \pm 0,40$ ум. од., $p < 0,001$) і загального білка (від $72,45 \pm 1,5$ до $79,09 \pm 2,83$ г/л, $p < 0,05$), що в свою чергу свідчить про покращення функціонального стану печінки. Зазначені зміни зареєстровано в дітей у стані ремісії ОГЗ до п'яти та більше п'яти років.

Як свідчать НАРО, у дітей після лікування СП зафіксовано зменшення виявів стресу – у 3,3 та реакцій підвищеної активації – у 3,2 рази з тенденцією до зростання реакцій тренування та спокійної активації – в 1,6 рази. Лейкоцитарний індекс інтоксикації мав тенденцію до нормалізації.

Мінеральна вода «Моршинська» (РК 4) сприяла покращанню клінічного стану дітей, що підтверджено позитивною динамікою суб'єктивних та об'єктивних ознак захворювання. У дітей в стані ремісії онкогематологічних захворювань не зареєстровано реакції стресу, удвічі зросли реакції тренування та підвищеної активації, частота високого рівня неспецифічних адаптаційних реакцій I ступеня напруження; у 44,4% дітей покращився показник співвідношення активності гуморальної та клітинної ланок імунної відповіді, у третини пацієнтів нормалізувалися співвідношення специфічного та неспецифічного захисту, лейкоцитарний індекс інтоксикації. Такі зміни вказують на зменшення ознак ендогенної бактеріальної інтоксикації.

РК 4 у дітей в стані ремісії СП сприяла зменшенню ступеня напруження НАРО, зникненню реакції стресу, врегулюванню співвідношення активності клітинної та гуморальної ланок імунітету, зменшенню виявів аутоінтоксикації.

Застосування мінеральної води «Марія» (РК 5) сприяло низці змін у стані пацієнтів: 1) позитивній динаміці скарг та клінічних виявів захворювання в дітей у стані ремісії онкологічних захворювань; 2) зменшенню на 15,4% частоти НАРО низького рівня і на 46,2% частоти реакцій III–IV ступеня напруження ($p < 0,01$) за збереження виявів реакцій спокійної активації у 92,3% дітей; 3) зменшенню в 2,5 рази індексу лейкоцитарної інтоксикації – останнє свідчить про активізацію дезінтоксикаційних процесів та зменшення виявів ендогенної інтоксикації як у дітей у періоді ремісії до п'яти, так і більше п'яти років.

Таким чином, використання диференційованих програм санаторно-курортної реабілітації дітей з урахуванням періоду ремісії онкогематологічних захворювань і окремих солідних пухлин та супутніх захворювань гепатобіліарної, серцево-судинної і нервової систем із застосуванням мінеральних вод різного фізико-хімічного складу (гідрокарбонатно-хлоридних натрієвих «Вознесенська» та «Аква Лібра», гідрокарбонатно-магнієво-кальцієвої «Трускавецька Аква-Еко», гідрокарбонатної різного катіонного складу «Моршинська», гідрокарбонатно-сульфатно-кальцієво-магнієвої з підвищеним вмістом органічних речовин «Марія») на фоні психологічної підтримки покращують клініко-функціональний стан і якість життя вказаного контингенту хворих.